

የኮሮና ወረርሽኝ / የምርጫ ዘመቻ የጀርመን ልምድ እና አስተያየት በህገመንግስት ትርጉም ላይ - ክፍል 6

26.06.2020

ለተከበራቹህ ወገኖች

1. የኮሮና ወረርሽኝ እና ምርጫ

በኮሮና ወረርሽኝ ምክንያት የኢትዮጵያ ምርጫ መራዘሙን በተመለከተ ስለጀርመን ምርጫ ልምድ ለመግለፅ በአጭሩ እምክራልሁ። ለመራዘሙ ምክንያት ተደርጎ የሚሰማው በወረርሽኙ የተነሳ የበለጠ ሊያጋልጥ የሚችለው ወይም አስቸጋሪው የምረጡኝ ቅስቀሳ ዘመቻ፣ የምርጫው ሂደት እና በምርጫው ቀን ለማስፈጸም እንደሚያቻል ነው። የጀርመንን ልምድ ከወሰድን ምርጫ በየ4 ዓመቱ ሲደረግ ይህም ከፍተኛ በሆነ፣ ለወራት በሚቆይ በሚሊዮን የሚቆጠር ህዝብን ባሳተፍ የምርጫ ዘመቻ የሚካሄድ ነው። የምርጫ ዘመቻ የፖለቲካ ግንኙነትን ከህዝብ ጋር ማጠናከሪያ እና ማሳተፊያ ተደርጎ ይወሰዳል። ከምርጫው በፊት በስልጣን ላይ ያለ ፓርቲም ሆነ ተፎካካሪ ወገኖች ሁኔታውን ለመመርመር እና የወደፊቱ እቅዶቻቸውን የሚያስተዋውቁበት እድል የሚፈጠርበት ነው። ተምራጮችም የመመርጥ ድምፅን ለማብዛት (Vote-maximizing) ለማድረግ እና ካለፈው ምርጫ በኋላም የተዳከመውን የፓርቲ እና ህዝብ ግንኙነቶች ለማደስ የሚሄዱበት መንገድም ነው። ይህም ለከፍተኛ አገርን ለመምራት የሚሰየሙትን የፖለቲካ እጩ ተወዳዳሪዎቻቸው ላይ የህዝቡን እምነት ሊለካ የሚቻለበት፣ የሚመረመርበት፣ እርስ በእርሳቸው በተለያዩ መድረኮች በሚያቀርቡት ሃሳቦች የሚፎካከሩበት እና የሚመዘኑበትም ነው። በምርጫ ዘመቻ ትልቁ አላማም ማሰብን ማነቃነቅ እና ደጋፊዎችን ማደራጀትም ነው።

በጀርመንም፣ በሌላ አገሮችም ሆነ ኢትዮጵያ በምርጫ 97 እንደሚታወቀው በቀጥተኛ የምርጫ ዘመቻ በአደባባይ የሚደርጉ ስብሰባዎች፣ በየመንገድ ላይ የሚደርጉ የምርጫ ዘመቻዎች፣ በየመኖሪያ ቤቶች አካባቢ ከመራጩ ሕዝብ ጋር የሚካሄዱ ውይይቶች፣ ትርጉሞች እና ዝግጅቶችን የያዘ ነው። በተጨማሪም ቀጥተኛ ባልሆነ መልኩ በመገናኛ ብዙኃንን፣ በማስታወቂያ፣ በሶሻል ሚዲያ፣ በራሪ ወረቀቶችን፣ የምርጫ ፖስተሮችን፣ የምርጫ ጋዜጣዎችን እና እትሞችን፣ ፕሮግራሞችን በፖስታ በየቤቱ በመላክ ወዘተ የሚካሄድ ነው። ይህን እድል ፓርቲዎቹ እና ህዝቡ ፍትሃዊ ምርጫ እንዲደርግ የሚያስችል የመተዋወቅ እና የመርጃ ፍላጎት በተቻለ መጠን እኩል እንዲዳርስ ያደርጋል። ምርጫ ተደርጓል ለማለት ብቻ የሚደርግ ኢፍትሃዊ ይስሙላን ያስቀራል። ምርጫ ለሁሉም ነገር መፍትሄ ባይሆንም የዲሞክራሲ አንዱ መግለጫ ነውና ይህንን መግለጫውን በተገቢው መልኩ ለማስፈጸም ይረዳል።

ትኩሱ የምረጡኝ ቅስቀሳ ዘመቻ („heiße Phase“ / the hot phase of the campaign) ሲቃረብ ወይም የምርጫው ቀን ከ2 ወር በታች ሲቀረው በየመንገዱ የምረጡኝ ማስታወቂያዎች እና ፖስተሮች በየቦታው መለጠፍ ይጀምራሉ። 709 ለሚሆነው የጀርመን ፓርላማ መቀመጫ እና በዛኑ ቀን የሚደረጉ (ሁሉም ባይሆን) የሪጅናል ስቴት፣ የወረዳዎች፣ የከንቲባነት ምርጫ የሚወዳደሩ በሺ የሚቆጠሩ ሰዎች የምረጡኝ ዘመቻ ያደርጋሉ። የጀርመን ፓርላማ ወንበር ብዛትም በየጊዜው ማስተካከያ ይደርግበታል። በተለምዶ እንደሚታወቀው ከፕሪዥምንታዊ ምርጫ ይልቅ ፓርላማዊ ምርጫ ብዙ ሰዎችን ያሳትፋል። በ2017 በአጠቃላይ ለጀርመን ፓርላማ መቀመጫ ብቻ 4828 ተወዳዳሪዎች ሲሳተፉ፣ የአምስት ፐርሰንት መስመር ግድበትን በማለፍ ፓርላማ የገቡት 6 ፓርቲዎች ናቸው። ቻንስለር ሜርክል በየቀኑ ማለት ይቻላል በአገሪቱ ውስጥ በተለያዩ አካባቢዎች እስከ ሁለት ዘመቻዎችን እና በተጨማሪም ከየዕለቱ ጋዜጦች እና የቴሌቪዥን ጣቢያዎች ጋር ቃለ መጠይቆችን ያደርጉ ነበር። እንዲሁም ከዋናው ተፎካካሪ መሪ ጋር የቴሌቪዥን ክርክሮችን አድርገዋል። የተለያዩ የፖለቲካ ፓርቲ መሪዎች እና ዕጩዎችም እንደዚሁ አድርገዋል። በአጠቃላይ ሲታይ በብዙሽ በሚቆጠር ቦታዎች ላይ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎችን በማሰባሰብ ያለማቋረጥ የምረጡኝ ዘመቻ ተደርጓል። ግማሽ ሚሊዮን የሚቆጠሩ አስመራጮች፣ ታዛቢዎች እና ረጅሞች ስልጥነው ከ90ሺ በላይ በሚቆጠሩ የምርጫ ጣቢያዎች ውስጥ ሲሳተፉ ከ61 ሚሊዮን በላይ የሆኑ እድሜያቸው ከ 18 ዓመት በላይ የሆነ የጀርመን ዜጎች ድምፅ ሰጥተዋል። በአካል ለመምርጥ ያልተመቻቸውም አስቀድመው በደብዳቤ ድምፅ ይሰጣሉ።

ይህ ገልፃ ምን ያህል ብዙታዊ የሰዎች እንቅስቃሴ በምርጫ ዘመቻ እና በምርጫ ወቅት በከፍተኛ ደረጃ እንደሚጨምር ለማሳየት ሲሆን በተጨማሪም መራጩ ህዝብም ለመምርጥ በቂ ጊዜ፣ የመርጃ ማግኘት እና ማመዛዘኛ መብቱ መጠብቅ እንዳለበት ሲያሳይ በሌላ በኩልም የፖለቲካ ድርጅቶችም ያለገደብ ተዘዋውረው፣ ፕሮግራማቸውን አስተዋውቀው ተከራክረው፣ ለህዝብ ጥያቄ መልስ የሚሰጡበትን፣ የሚመዘኑበት የዲሞክራሲያዊ ሂደትንም ይገልጻል።

ይህንን ግንዛቤ ከወሰድን በኋላ ወደ ኮሮና ወረርሽኝ እና በተጓዳኝ የደረሰውን ከፍተኛ ኢኮኖሚያዊ ድቀት፣ ማህበራዊ ግድብት እና የባህሪ ለውጥን ስንወስድ በላይ በተጠቀሰው መልኩ ምርጫን ለማድረግ የሚያስችል ሁኔታ በአሁኑ ወቅት እንደሌለ የሚያሳይ ነው። ሌላው ቢቀር እንኳን አንዳንድ አገሮች በኢንተርኔት የተመረከዘ የምርጫ ዘመቻ የሚያስቡት አገሩ እና ህዝቡ ከደርሰበት የኢንተርኔት ስርጭት ብቃት፣ በየቤቱ ካለው ገደብ የለሽ እርካሽ ኢንተርኔት አገልግሎት፣ የመጠቀሚያ መሳሪያዎች መዳረስ እና የህዝቡ የአጠቃቀም ባህልም የሚወስንም ነው። ስለ ከተሜው ጉልቶ የሚነገርበትን ኢትዮጵያን ከወሰድን እንኳን ከ80% በላይ የሚሆነው በገጠር የሚኖረው ማህበረሰብ ቀርቶ በከተማ ለሚኖረው በኢንተርኔት የተደገፈ ቅስቀሳ ለማድረግ በንፅፅሩ በቂ አቅምም፣ ኢንፍራሰትራስትራክቸር እና የመጠቀሚያ ዲቫይሶች የሉም። ወደ ግማሽ በላይ የሚቆጠረው ህዝብ የመብራት ኃይል በብቃት አይዳረሰውም። የጀርመን ጥምር መንግስት እንደኮሮና ወረርሽኝ መሳይ አደጋ ከተከሰተ ድምፅ መስጠትን በደብዳቤ ብቻ ለማድረግ የሚያስችል እቅድ ላይ ተነጋግረውበታል። ይህ ሊሰራ የሚችለው በእርግጥ ከገጠር እስከከተማ የእያንዳንዱን ቤት የሚያዳርስ የፖስታ አገልግሎትና የኦኒራሻ ስረዓት ሲኖር ነው።

2. የህግ ትርጉም እና ሕገ-መንግስት

ህጎች በጀርመን ውስጥ ኑሮን እና አብሮ መኖርን ያስከብራሉ፣ ይቆጣጠራሉ ይባላል። የመንግስት ውሳኔን በጀርመን ፍርድቤቶች ማስቆም ወይም መቀየር የሚቻልበት ሁኔታ ብዙ ነው። የሚወጡትን ውሳኔዎች፣ እርምጃዎችን እና ህጎችንም ጭምር በግለሰብ ደርጃ እንዲለፍባቸው ቤት አቤት በማለት ወይም ክስ በመመስረት የማስቀየር እና ውሳኔ የማግኘት መብት እና ባህልም አለ። የኮሮና ወረርሽኝ እና ተጓዳኝ ጉዳቱ መሰረታዊ መብቶችና ነፃነቶችን፣ ህጎችን አግዷል። በጣልያን እና በስፔይንም የጦርነት አዋጅ (martial law) በሚመስል መልኩ ከፍተኛ ገደቦችን የጣለ ነበር። መንግስት በጣላው ግድብቶች ላይ በፍርድ ቤት በግል በመክሰስ ውሳኔን ያስነሱ እንዳሉ ሁሉ፣ የመንግስት ግድብት ትክክለኛ መሆኑን የወሰኑ እና የፍርድ ቤት አቤቱታን ወይም ክስን ውድቅ ያደርጉ አሉ።

የጀርመን የሕገ-መንግስት ፍርድቤት እንደ አሜሪካው ሱፐርም ኮርት የመጨረሻ ፍርድ ሰጪው ነው። እ.ኤ.አ. በ2000 የአሜሪካ ፕሪዜዳንትነት ምርጫ የአልጎር እና የጀርጅ ቡሽን በድምፅ ቆጠራ ላይ የመጨረሻውን ውሳኔ የሰጠው ሱፐርም ፍርድቤቱ እንደሆነ አይረሳም። ኢትዮጵያም የሕገ-መንግስት ፍርድቤት ባይኖርም በፌዴራሽን ምክር ቤት፣ የሕገ-መንግስት አጠሪ ጉባኤ ከኮሮና ጋር በተያያዘ መልኩ ምርጫን ለማራዘም ሕገ-መንግስታዊ ትርጉም በማሰጠት የተደርገው ሂደት እና ውሳኔ አዲስ ልምድ እና ለወደፊት በተለያዩ የህግ ክፍተቶች ላይ እና የመጨረሻ ውሳኔ በሚያሻቸው ጉዳዮች ላይ ተሞክሮ እንደሚሆን ተስፋ አለኝ።

ከመፅሃፍ ቅዱስ፣ ከቅዱስ ቁርኣን ውስጥ የተለያዩ የክርስትና እና የእስልምና ሃይማኖቶች እንደወጡና እንደተተረጎሙ ሁሉ ህጎችም በተለያዩ አቅጣጫ የሚተርጎሙ ናቸው በየጊዜው ካልተሻሻሉ። ወደ ዋናው ነጥብ ስመለስ ህጎች በተለያዩ መልኩ እንዳይተርጎሙ፣ እንዳያሻሙ፣ እንዳያጠባጠቡ እና ክፍተት እንዳይኖርባቸው ተደርገው በተቻለ መልኩ ተቀርፀው እና በየጊዜውም ተሻሻለው መቅርብ እንዳላቸው የጀርመን ልምድ ያሳያል። ጀርመን ባለፉት 70 አመታት ውስጥ 54 ጊዜ ያህል ሕገ-መንግስቱን አሻሽሏል። ለምሳሌ እስከ ዛሬ ከተሻሻሉትም ትልቁ የማስትሪሽን ስምምነት ለማፅደቅ የሕገ-መንግስት መሠረት መፈጠር እንዲስችል፣ የፌዴራል ጀርመን በአውሮፓ ህብረት ውህደት እንዲሳተፍ የሚያደርግ 7 ንዑስ አንቀጾች ያሉት አዲስ አንቀፅ ነው።

የኢትዮጵያ ሕገ-መንግስት የተሻሻለ አንቀፅ አለው ሲባል ተሰምቷል። ይህም ከሆነም ባለፉት ዓመታት ምን ያህል እንደሆኑ ሊታወቁ ሲገባ ሕገ-መንግስቱም በየጊዜው እንደ ብዙ አገሮች ሁሉ የመሻሻል ሂደት እንዲኖረው ማበረታታት ያስፈልጋል።

ዶ/ር ፀጋዬ ደግነህ ጉግሳ
በርሊን ሰኔ ፲፱ ፪ሺ፩፪ ዓ.ም. (Berlin, 26th June, 2020)